

A NÉPFRONT FRANCIAORSZÁGBAN (1934–1938) TANULMÁNYOK – VISSZAEMLÉKEZÉSEK – DOKUMENTUMOK

SZERKESZTŐK: HARSÁNYI IVÁN, JEMNITZ JÁNOS, MOHAROS ÉVA

Budapest, 1995. 346 p.

Bár a korábbi időszakban a tudományos közvélemény érzékenyebbnek mutatkozott a téma iránt, ilyen komplex képet nyújtó kötet mégsem jelent meg. A francia népfront – függetlenül a szubjektív hozzáállástól, a történelmi változásoktól – a tudomány számára nem tud veszíteni aktualitásából, mert – amint azt joggal írják a szerkesztők a bevezetőben – „nemcsak Franciaország, a nemzetközi munkásmozgalom, hanem egész Európa történetében is rendkívül fontos esemény volt”. Ezért is jó, hogy a kötet a külpolitikával kezdődik. De azért is, mert az alig megalakult kormány azonnal egy igen súlyos, az európai és a világpolitikát komolyan befolyásoló problémával találta szembe magát: a spanyol polgárháborúval. Bármilyen ellentmondásos is volt a népfrontkormány hozzáállása (bár szándéka egyértelmű volt), tevékenysége annyiban mégsem tekinthető eredménytelennek, hogy fékezte a fasiszta hatalmakat.

A kommunista párt és a népfront kapcsolata viszonylag ismert, a szocialista párté viszont már kevésbé. E kérdés megvilágítására értékes dokumentum Leon Blumnak a szocialista párt 18. kongresszusán elmondott, a kormány és a párt programja közötti különbséget taglaló beszéde, amely egyben a korabeli szociáldemokrácia elméletéhez is fontos adalék. Az SFIO vezetője olyan kérdést vetett föl, amelyet évtizedekkel később egyes kommunista pártok is megfogalmaztak. Nevezetesen: mennyiben tud változtatni a tőkés rendszer jellegén a kormányra – hatalmi pozícióba – jutott munkáspárt? „Arról van szó – mondja Blum –, vajon a jelenlegi rendszeren belül végrehajtott akcióval elő lehet-e készíteni szellemileg és gyakorlatilag is annak a rendszernek az elkerülhetetlen hatalomra jutását, amely továbbra is szándékunk és célunk?” (117. p.) Közel harminc évvel később az ún. jaltai jegyzetekben Togliatti veti fel – szinte szó szerint – ugyanezt a kérdést. A probléma azóta is aktuális. Sőt!

Blum személyiségéről is kapunk finom észrevételeket. Harcostársa, Jules Moch idézi fel a miniszterelnök vívódását a spanyol problémával kapcsolatban, s azt, hogy e feszült időszakban mégis mivel vigasztalta magát. Minden gond közepette igazi örömet okozott neki, hogy a munkásokat fizetett szabadsághoz, a „vacances”-hez

juttatta: „Kétségtelenül ez a legszebb vívmányunk!” (44. p.) S valóban a népfront szociális vívmányai maradónak bizonyultak, „szervesültek” a francia társadalom történetébe. (Még Giscard d’Estaing is így idézte első elnöki beszédében 1974-ben.)

Megalapozott véleményeket olvashatunk a népfront gazdaságpolitikájáról a korszak két aktív szereplőjétől: Jean-Marcel Jeanneney-től és Pierre Mendès-France-től. Ezekkel a nagyon alapos és szakszerű tanulmányokkal szemben Jean Bouvier joggal teszi meg érvényét azóta sem veszített észrevételét: „nem csupán a termelés és a piac mozgatóerőiről volt szó, hanem az emberről”. (186. p.) A neves gazdaságtörténész a vélemények konfrontációjából, a le nem zárt vitából történetírói feladatok kijelölését is levonja, amikor megállapítja, milyen keveset tudunk a két szerző által is említett „nagy beruházókról”, a „hatalmas erőkről”. (191. p.)

A gyarmatpolitikát tárgyaló részben a szaktörténészek mellett megszólalnak a témoin-ek (tanúk) és az acteur-ök (szereplők): Delavignette és Boiteau. Abban valamennyien megegyeznek, hogy a népfront új szellemet vitt a gyarmatok és Franciaország kapcsolatába, új munkastílust teremtett meg, javított a gyarmatok lakóinak szociális és politikai helyzetén, s mindezzel erősítette a nemzeti felszabadító mozgalmat.

Valamennyi problémát és tanulmányt nem érinthetünk ebben a rövid ismertetésben. Csupán felhívjuk még a figyelmet Broué-Dorey cikkére, amely sok új ismeretet nyújt a népfront baloldali ellenzékéről, illetve Jemnitz János az angol munkás-szocialista sajtó reagálásait elemző tanulmányára és Gazdag Ferenc tömör, informatív írására a radikális pártról.

A több mint húsz tanulmányt, hat visszaemlékezést és tizenhét dokumentumot tartalmazó kötet széles nemzetközi szerzőgárda produktuma. Egy ilyen nagyszámú csapat munkájának a koordinálása mindenképpen a szerkesztők munkáját dicséri. Ugyanúgy, mint az eligazodást segítő időrendi táblázat, a rövidítések jegyzéke, a szöveghez jól illeszkedő s a korszak hangulatát idéző karikatúrák válogatása, az esztétikus küllem és tipográfiai megoldás. A könyv tartalma és formája csak fokozza érdeklődésünket a beígért második kötet iránt.